

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКИХ ФУНКЦІЙ КЕРІВНИКІВ ПТНЗ

Анотація. Доведена необхідність зосередження саме на культурологічних аспектах управлінської діяльності керівника ПТНЗ в умовах децентралізації. Окреслено шляхи вирішення проблеми підвищення професійно-культурної компетентності майбутніх робітників.

Ключові слова: управлінська діяльність, культурологічний аспект, навчально-виховний процес.

Управлінська діяльність у будь-якій сфері містить мотиваційно-ціннісний, структурно-функціональний та операційно-технологічний компоненти. Кожен з них має різні аспекти – педагогічний, культурологічний, психологічний, політичний, економічний тощо. Їх необхідно враховувати, аналізуючи якість управління та його результативність. Це стосується і безпосередньо функцій, властивих процесу управління та його суб'єктам. Здебільшого дослідниками визнаються два види функцій – загальні і специфічні (Г.В. Єльнікова). До перших належать функції, притаманні управлінській діяльності взагалі. Це – цілепокладання (визначення мети діяльності); планування (проекування); організація (сюди я б включила і мотивацію); контроль та регулювання (корекція). Специфічні функції тісно пов'язані із загальними, але обумовлені особливістю об'єкта управління, і їх реалізація спрямована на виконання конкретних завдань.

Що ж до такої ланки освіти як професійна освіта та навчання, то тут є свої особливості, але в цілому управлінський цикл складається з таких груп функцій: аналітико-прогностичні, соціально-психологічні, цільові та типологічні (В. Григораш, О. Касьянова, О. Мармаза та ін.). Як і саме управління, вони мають пряме відношення до культури.

Звернімо увагу, що управлінська діяльність у галузі освіти органічно пов'язана з усіма основними підсистемами культури – матеріальною, духовною та художньою. Вони є результатом трьох основних форм людської діяльності: матеріально-практичної, духовно-теоретичної та практично-духовної (художньої). Якщо вдатися до культурологічного аналізу, то можемо переконатися, що всі названі сфери культури виявляються у функціях, змісті, способах та результатах управлінської діяльності керівника навчального закладу. Звернімося до такого важливого напрямку як аналітико-прогностична дія. Як правило, перевага при аналізі результатів діяльності ПТНЗ надається економічному аспекту. Чи правомірно це? Беззаперечним є факт, що професійно-технічна освіта є найбільш інтегрованою в економіку країни. Не будемо заперечувати, що

важливою метою діяльності, особливо з огляду на ринкове середовище, є підготовка кваліфікованого робітника як основної виробничої сили суспільства. Але зводити місію навчального закладу до цієї цілі, на мій погляд, неправомірно. Адже будь-яка ланка освіти виконує фундаментальну суспільну місію – це введення особистості до світу культури на різних етапах її життя. У самому загальному сенсі освіту можна охарактеризувати як оволодіння культурою різних видів діяльності та спілкування. Професійна освіта не виключення. Більше того, якщо врахувати, що часто до ПТНЗ приходять випускники загальноосвітньої школи з низькими і посередніми освітніми досягненнями, із заниженим рівнем культурного розвитку, то необхідність привнесення до всіх напрямів діяльності культурологічної складової очевидна. Культурологічний підхід до управління має забезпечити присутність у вирішенні проблем інноваційного розвитку освіти духовно-культурної складової.

Усвідомлюючи це, ми у своєму дослідженні намагаємось зосередитись саме на *культурологічному аспекті* управлінської діяльності, який ми тлумачимо як позицію дослідника (керівника, управлінця), з якої ведеться аналіз предмету, явища чи поняття. Отже, це означає розгляд проблем управлінської діяльності у контексті культури, навчально-виховного процесу (мети, змісту, методів, форм, соціокультурного середовища тощо) як явища культури, сфери, в якій відбувається вирощування, зростання культури особистості вихованців і вихователів.

Культурологічна складова є, на наш погляд, базовим елементом практично всіх компонентів системи управлінської діяльності, пронизує її структуру та зміст, визначає спосіб життя колективу. Основу культури навчального закладу, як цілісного явища, складає, насамперед, система цінностей, які мають бути зрозумілими, доступними і сповідуваними всіма членами колективу. Наявність такої аксіологічної бази значно підвищує ефективність управління. Ми виходимо з того, що предметом культурології є ціннісно-смісловий аспект культури. Управлінню, як феномену та певній формі культури, властиві три типи вимірів – когнітивний, ціннісний і регулятивний. Саме під таким кутом зору ми розглядаємо культурологічну складову управлінської діяльності. Центральне місце відводимо системі цінностей. На думку дослідників у галузі культурології освіти, зміни у базових цінностях суспільства змушують педагогів усвідомлювати нові культурні цінності і в освіті. Саме вони можуть стати основою перетворень в культурно-освітньому просторі. Одним з таких напрямів є необхідність лібералізації, а, якщо ширше, то гуманізації освіти. Ці процеси можуть відбуватись лише в умовах наявності культурного середовища навчального закладу. Без цього не можливий культурний розвиток, реалізація прав і потреб особистостей, що перебувають у цьому середовищі. Якщо керівникові освітнього закладу

вдається вплинути на формування сучасної, адекватної суспільним потребам системи цінностей, і вони стають значущими для багатьох суб'єктів взаємодії у сфері освіти, складається простір культури. В ньому існує вірогідність перетворення тих, що знаходяться у цьому просторі, в активних носіїв смислів діяльності. Необхідно усвідомити, що культура не абстрактне поняття, а важлива умова успіху.

Слід відмітити, що поступово керівники ПТНЗ приходять до такого усвідомлення. Про це свідчить експериментальна реалізація культурологічних проектів на базі Дніпродзержинського Центру підготовки і перепідготовки робітничих кадрів (Дніпропетровська область), Вищого професійного училища м. Ромни (Сумська область).

Значну питому вагу в змісті управлінської діяльності керівника навчального закладу посідає управління навчально-виховним процесом. Форми і методи навчання, стиль взаємодії учнів та викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів мають значну потенційну можливість «культуризації» процесу підготовки робітничих кадрів. Без врахування цього розвиток особистості в системі ПТО дуже проблематичний. Як показує експериментальна робота, ефективній реалізації можливості формування професійно-культурної компетентності майбутніх робітників сприяє запровадження культурологічного підходу до навчально-виховного процесу. Нами розроблено рекомендації, які містять зміст, методи та форми реалізації культурологічного підходу до управління ПТНЗ і вони проходять апробацію в експериментальних навчальних закладах.

Вважаємо необхідним для подальшого вирішення окресленої проблеми:

- на нормативному рівні виробити критерії оцінки діяльності ПТНЗ, у яких духовно-культурний компонент зайняв би належне місце;
- необхідно розробити науково-методичні рекомендації та програмне забезпечення моніторингу якості професійної освіти, в яких культурологічна складова була б наскрізною.